Jubelfees-Gedenkboek

van die

Gemeente Britstown.

1877-1927/8.

Nasionale Pers, Beperk, Kaapstad.

Aan Prof. & Mev. J. du Plessis,
Stellenbosch

met heilwense vir die Seisoen.

—

van Dr. & Mev. C. J. Grobler
Britstown.
Des. 1928.

Jubelfees-Gedenkboek

van

Die Gemeente Britstown

deur

Eerw. A. Dreyer.

DIE KERK. Gebou 1892. Hernu 1928.

DIE GEMEENTE BRITSTOWN.

ONTSTAAN VAN DIE DORP.

Die dorp Britstown is in 1876 aangelê. Dit het vroeër 'n deel uitgemaak van die ou plaas De Put wat ook Gemsboksfontein genoem was. Die eienaar daarvan was mnr. Hans Brits. En die man wat die eerste stoot gegee het aan die stigting van die dorp, was mnr. T. P. Theron, later die geliefde en geëerde parlementslid van die Richmondse afdeling. Hy het in vereniging met manne soos Johannes van Zyl, Jozua Loots, G. du Preez, H. Nieuwhout, F. Viljoen en C. Viljoen 'n kommissie gevorm en onderhandelinge aangeknoop met mnr. Brits met die oog op die aankoop van 'n deel van sy plaas vir 'n dorp. Die koop het deurgegaan, en na die opmeting en verkoop van die eerste erwe geskied het, was mnr. Theron een van die eerstes wat 'n huis op die dorp, wat na die gemelde heer Brits so heet, laat bou het. Hy kan dan ook met reg die vader van Britstown genoem word.

STIGTING VAN DIE GEMEENTE.

Waar die Afrikaner gaan, neem hy die Kerk saam. En dit was ook die geval op Britstown. Die naaste gemeentes was Richmond, Victoria-Wes en Hopetown, en die mense het dit gevolglik baie moeilik gevind om sulke lange distansies af te reis tot bywoning van die godsdiensoefeninge. Geen wonder dus dat hulle, nadat die dorp aangelê was, onverwyld poginge in die werk gestel het om 'n gemeente in hul midde gestig en gevestig te kry. Daar was in die Ring van Beaufort-Wes in dié jare 'n sogenoemde "Commissie ter vermeerdering van gemeenten." Hierdie kommissie was belas met die stigting van nuwe gemeentes, waar daartoe noodsaaklikheid en drang bestaan het. Hy was verantwoordelik vir die oprigting van etlike gemeentes, waaronder Prieska, Amandelboom en Britstown kan

genoem word. Die Kommissie het tydens die Sitting van die Sinode in die Kaapstad in 1876 besluit om gehoor te gee aan die uitgesproke begeerte en diepgevoelde behoefte tot die stigting van 'n nuwe gemeente, wat, met die boereplaas De Put as sentrum, sou bestaan uit lidmate van die gemeentes Richmond, Victoria-Wes en Hopetown.

Gevolglik het in "De Kerkbode" van 6 Januarie 1877 [1]) die volgende offisiële kennisgewing verskyn:

> "Aan belanghebbenden, insluitende Kerkraden in de zaak betrokken, wordt bekend gemaakt dat de Commissie tot vermeerdering van gemeenten binnen den Ring van Beaufort West, D.V., vergaderen zal aan De Put alias Gemboksfontein, distrikt Richmond, op Donderdag den 25sten Januarij—en dat op Woensdag den 24sten, den dag te voren, aldaar eene openbare godsdienstoefening zal plaats vinden."

H. C. V. LEIBBRANDT,

Voorzitter.

Kaapstad, 17 November 1876.

Hierdie godsdiensoefening en vergadering is op die vasgestelde plaas en datum gehou en by dié gelegenheid is tot die stigting van die gemeente Britstown besluit.

Tot eerste Konsulent van die gemeente is benoem dr. J. J. Kotzé van Richmond en tot Kerkraad die volgende ouderlinge: Frans Viljoen en P. J. van der Merwe en die diakens: Gerrit du Preez, Thomas Theron, Johannes J. F. Brits en Charl Viljoen. Die voorstelling van hierdie Kerkraad het eers op 13 Mei 1877 plaas gehad. Die vertraging was te dank aan sekere voorwaardes wat in verband met die verkoop van die plaas De Put gemaak was. Onder die diakens is die naam van die bowegemelde Thomas Theron, wat deur sy biograaf tereg 'n model-Afrikaner genoem word. En hy was 'n model-Afrikaner omdat hy 'n model-Kristen was. Op 'n verder bladsy in hierdie gedenkboek sal die leser meer besonderhede omtrent hierdie voortreflike man vind.

Op die vergadering van die Ring van Beaufort in Oktober 1877 op Prins-Albert gehou is die gemeente vir die eerste

---

[1]) "De Kerkbode," Deel XXIX, pag. 16.

maal verteenwoordig geword, en wel deur die ouderling Petrus J. van der Merwe. Op die vergadering is verslag gedoen van die stigting van die gemeente en is daar enige besware geopper teen die voorgestelde grenslyne. In die Handelinge staan [2]):

MNR. HANS BRITS
na wie die dorp heet, met sy seun en kleinseun.

"De Praeses leest voor de documenten in verband met de stichting der nieuwe gemeente Britztown. Nadat de ouderlingen van Victoria en Britztown over de lijn van gemelde gemeente hadden gesproken, werd het volgende voorstel gedaan door den ouderling van Victoria, gesecondeerd door den Predikant van Carnarvon, en aangenomen: De bepaling van de grenslijn der gemeente Britztown worde verwezen naar de

[2]) Handelinge van die Ring van Beaufort, 15 Oktober 1877.

Commissie voor vermeerdering van gemeenten en werd het Rapport der Commissie met betrekking tot Britztown goedgekeurd.''

Die eerste verslag van

DIE STAAT VAN GODSDIENS

is op dieselfde Ringsvergadering [3]) voorgelê, en was van die volgende inhoud:

''De gemeente van Britstown, vroeger tot de Parochie van Richmond behoord hebbende, werd volgens het besluit van de Commissie ter vermeerdering van gemeenten, den 25sten Januarij 1877 tot eene afzonderlijke en zelfstandige gemeente van de Nederd. Geref. Kerk van Zuid-Afrika verklaard. De aanstelling van Kerkraadsleden had toen ter tijd plaats, doch van wege zekere voorwaarden bij den verkoop der plaats De Put genaam, traden deze dienaren der Kerk eerst den 13den Mei dezes jaars, toen hunne voorstelling had plaats gevonden, in functie. Sedert dien tijd werden de godsdienstoefeningen geregeld elken Zondag waargenomen, zoo als de gewoonte in onze Kerk bestaat, van waar de leraar eener gemeente afwezig is, of wanneer de Consulent slechts bij zekere tijden tegenwoordig zijn kan. Tijdens de afwesigheid van den Consulent ageerde de Weleerw. A. Murray, Jr., en sedert de terugkomst van den Leeraar van Richmond werden de diensten door hem als Consulent verrigt. De groote opkomst van den 9den dezer, toen de Consulent voor het eerst de dienst kwam waarnemen getuigde van belangstelling der nieuwe gemeente, terwijl er 17 kinderen werden gedoopt.

De eerste viering van het Heilig Avondmaal had alhier den 15den Julij plaats. De bijwoning er van, was, met in aanmerking nemen van de omstandigheden, zooals de tijd van winter, terwijl er geen behoorlijke herbergen waren, tamelijk goed.

Bedestonden voor de uitbreiding van Gods koninkrijk worden gewoonlijk den eersten Zondag avond van de maand gehouden. Tevens vinden elken Vrijdag-

---

[3]) Handelinge van die Ring van Beaufort, 1877, derde sitting.

Die Woonhuis
waar in die begin kerk in gehou is; nou die woning van die prinsipaal.

Die Eerste Noodkerk,
nou die Spes Bona Losieshuis.

avond een op het dorp plaats en maandelijks op enkele buitenplaatsen.

Wat het schoolwezen betreft, kan men na den korten tijd der oprigting dezer gemeente niet verwachten, dat het met anderen eenigermate zal kunnen gelijkstaan, of dat er reeds veel is gedaan. Alle goede dingen beginnen langzaam en dat zal ook wel met Britstown het geval zijn. Evenwel is er een private school op het dorp aanwezig, en zijn er scholen op de plaatsen Rietpoort, Matjiesfontein en Leuwenkloof wat

Dr. J. J. Kotzé,
die Eerste Predikant-konsulent.

het gedeelte der gemeente vroeger tot Richmond behoorende, aanbelangt. Er wordt ook een Zondagschool op het dorp gehouden.

Aan de prediking des Evangelies onder de Heidenen wordt vooralsnog niets bepaald gedaan. De Consulent kon met zijn eerste bezoek geen geschikte, of liever

geen locaal vinden om hen te ontmoeten, en buitendien zijn zij nog wat verstrooid om spoedig bij elkander gebragt te worden.

Alles is hier nog in zijne eerste wording. Er moet nog voor eene Pastorie gezorgd worden, en spoedig denkt men met het bouwen eener noodkerk te beginnen. De godsdienstoefeningen worden voorlopig in het woonhuis der plaats, waarvan de middelmuuren zijn uitgeslagen, waargenomen.

Aan geregeld huisbezoek is wegens de afwesigheid van den Consulent niet veel gedaan.

Wij meenen hiermede te kunnen volstaan, daar het thans moeilijk zijn zal iets meer over den godsdienstigen en zedelijken toestand der gemeente te zeggen, dewijl zij uit deelen van anderen, zoals Hopetown en Victoria West is zamengesteld, en wij dientengevolge meer tijd noodig hebben om nauwkeuriger te oordeelen. Wij verwachten echter dat de geestelijke wasdom dezer gemeente zal toenemen en dat het Woord Gods Zijn vrijen loop in ons midden hebben zal.

Wij zijn,

J. J. KOTZE, Th.Dr.,

Consulent.

F. J. VILJOEN.
P. J. VAN DER MERWE.
G. J. J. DU PREEZ.
THOS. P. THERON.
C. J. VILJOEN.

HERINNERING VAN DS. ANDREW MURRAY.

Die Weleerwaarde A. Murray, jr., van wie in die bowegemelde Ringsverslag melding gemaak is, is 'n seun van wyle professor John Murray. Hy was een van die eerste leraars wat op Britstown die evangelie verkondig het. Hy was hulpprediker op Richmond gedurende die afwesigheid van dr. J. J. Kotze na Europa en Palestina. Dit was in 1877. En ds. Murray is gelukkig nog gespaard. Hy het eers in die Ned. Ger. Kerk gearbei en is later na die Hervormde Kerk in die Transvaal oorgegaan. Hy herinner hom nog sy besoeke aan Britstown en dit is wat hy daaromtrent skryf:—

„Tijdens de afwezigheid van Dr. J. J. Kotze na Europa en Palestina moest ik als zijn plaatsvervanger ook de Consulents-gemeente Britstown bedienen. Ik ben er driemaal geweest gedurende mijn zesmaandse verblijf op Richmond—de eerste maal in Mei 1877 heb ik de eerste kerkraadsleden voorgesteld. Zij waren de B.B. ouderlingen: Willem Viljoen, een innig vrome man, en Piet van der Merwe van Rietpoort, die later in een spoorwegongeluk omgekomen is, een deeglike en praktiese man, gezien en geëerd door de gehele gemeente, en die B.B. diakenen: Blomerus, Loots, J. Brits en Thos. P. Theron, die later de grote volksman geworden is. Bij deze voorstelling was er nog geen kerkgebouw. Ik stond op de stoep te preken, terwijl de vrouwen in het huis zaten en de mans buiten stonden. De wind waaide erg en het was zeer droog. Twee maanden later (Julie 1877) hadden wij onze eerste avondmaalviering, zeer aangenaam en gezegend. De binnenmuren van 't huis waren intussen uitgebroken zodat wij op stichtelike wijze des Heren dood konden vieren. Bij de voorbereiding preekte ik over 1 Kor. 11: 28, by het avondmaal over Joh. 7: 34 en bij de dankzegging. Aan het einde van de diensten vroeg een van de ouderlingen mij in naam van de kerkraad om maar te Britstown te blijven. Schertsend antwoordde ik: Ja, u weet 'n nuwe besem veeg skoon maar wee as hy begin te krap! De broeder ouderling Viljoen zei: Dan sal ons maar die Heer vra om hom nie te laat krap nie. De ouderling Van der Merwe nam zijn hoed in de hand en vergeleek de preken van de Murrays erby—dat zij u alles daaromtrent zeggen. Destijds was alles nog onklaar op Britstown en het water was te brak om my erheen te lokken. Toch waren mijne eerste indrukken zeer gunstig."

EERSTE GRENSLYNE.

Ingevolge die opdrag van die Ring het die Kommissie ter vermeerdering van Gemeentes, op 11 Maart 1878 op Britstown vergader. Teenwoordig was die primarii-lede van die Kommissie: Di. W. P. de Villiers en A. A. Louw en die ouderling H. S. van der Merwe van Richmond. As afgevaardigdes het verskyn, van Victoria-Wes: die b.b. P. J. van der Merwe en J. J. Claassens; van Britstown die b.b. P. J. van der Merwe en T. P. Theron,

en van Carnarvon die br. H. J. Jacobs. Uit die notule van die vergadering [4]) ontleen ons die volgende besonderhede aangaande die grenslyne wat toe vasgestel is:

"Overgaande tot bepaling van de lijn tusschen Victoria West en Britstown, werd door de Afgevaardigden van Victoria West voorgesteld: "Van Leebskop naar Pretoriskop en van daar naar Jachtscherm," en door de Afgevaardigden van Britstown: "Van Leebskop met eene rechte lijn naar Procesfontein (den opstal).

Na rijpe overweging besluit de meerderheid der Commissie aldus: "Van Leebskop met eene rechte lijn naar het Noordoostelijke hoekbaken van Procesfontein." De Predikant van Murraysburg stemt in de minderheid, zijnde hij voor het voorstel van de Afgevaardigden van Britstown.

Diensvolgens zijn de grenscheidingen van Britstown: Beginnende met de aansluiting van de lijn aan Philipstown, t.w. Smouspoort, gaat de lijn naar Jakhalskuilen, van daar naar Kombuisfontein, van daar naar Wolvekraal, van daar naar Leebskop, van Leebskop met eene rechte lijn naar de Noordoostelijke hoekbaak van Procesfontein, van daar naar Jachtscherm, van daar met eene rechte lijn naar Klipdrift; van Klipdrift naar Winkelskop, van daar naar Kortkop, van daar naar Kalkwal, van daar naar Zuid Rietfontein, van Rietfontein naar Rhenosterfontein, van daar naar Teerputsdam, van daar naar Blauwkrans, van daar naar Aar, van daar naar Boschmansfontein, van daar naar Smouspoort voormeld, van punt tot punt met rechte lijnen."

DS. G. VAN NIEKERK—EERSTE PREDIKANT.

Op 8 Desember 1877 het ds. J. P. Jordaan van Philipstown die gemeente besoek, en kort daarna is ds. Gerrit van Niekerk beroep as eerste herder en leraar. Hy het vroeër op Hopetown gearbei maar was tydelik afgetree om gesondheidsredene en op Graaff-Reinet woonagtig. Hy het die beroep aangeneem en is op 20 Julie 1878 bevestig. In "De Kerkbode" van 31 Augustus 1878 [5]) kom die volgende verslag van die bevestiging voor:

---

[4]) "De Kerkbode," 1878, pag. 166.

[5]) "De Kerkbode," Deel XXX, pag. 280.

Britstown, 26 Juli 1878.—Maandag, 15 dezer, was een blijde dag voor de gemeente van Britstown, daar zij als toen geroepen werd om haren eersten herder en leeraar te gaan ontmoeten. Een boodschap werd gezonden van Twijfelhoek, dat men om 2 uur's namiddags zou inspannen om naar Britstown te komen. Om 2 ure dan kwamen een aantal, zeg vijf-en twintig karren, en dertien man te paard, voor het huis thans gebezigd als temporaire kerk, en vertrok de stoet in

Ds. Gerrit van Niekerk.

de richting van Twijfelhoek om den leeraar te verwelkomen. Omtrent halverwege van genoemde plaats ontmoette ons gezelschap ZEerw. en familie. Na de gewone welkomstgroeten werd er een adres voorgelezen door diaken Theron, ZEerw. en familie hartelijk "welkom" heetende. ZEerw. gaf een kort en gepast antwoord en besloot het met gebed. Daarop keerden wij allen naar Britstown, waar de kinderen,

omtrent 50 in getal, ook hun nieuwen leidsman verwelkomen zouden met een adres en het zingen uit Sankey's liederen. Donderdag begonnen onze buitenvrienden al door hunne tegenwoordigheid in het dorp te toonen dat er iets bijzonders te gebeuren stond. Vrijdag begon de Wel-Ed. heer Brink, ons Parlementslid, de te verkoopen erven op te veilen, doch uit hoofde van het ongunstige weder bleef een groot deel onzer buitenvrienden weg, zoodat er maar omtrent tien drooge erven verkocht werden. De Eerw. Kerkeraad besloot om de erven niet onder den prijs te verkoopen. Geen water-erven werden opgeveild, daar de thans bestaande voorraad water gevoeld werd te min te zijn voor de reeds verkocht water-erven. De Bazaarvendutie, bestaande uit schapen, beesten, paarden, koek, tabbertjes, enz., enz., werd door onzen afslager Viljoen gehouden en bracht nabij de £300 sterling op. Des Zaterdags vond de bevestiging van Ds. Van Niekerk plaats. Onze gewezen Consulent, Dr. J. J. Kotzé, van Richmond, hield den morgendienst en sprak een ernstig woord over "Wie ooren heeft om te hooren," enz. Des middags besteeg Ds. Van Niekerk den kansel en sprak naar aanleiding van Rom. i: 16 zijn intredepreek uit. Des avonds trad Ds. Rousseau, van Hopetown, voor ons op, terwijl het de voorbereiding tot het Heilige Avondmaal was, en sprak over de woorden "Wij bidden u, laat u met God verzoenen." Zondag morgen was de beurt weer aan Dr. Kotzé gevallen, en hij noodigde ons naar het Avondmaal naar aanleiding van Joh. xi: 28: "De Meester is daar." Des middags sprak Ds. Rousseau over 2 Cor. vi: 1, en des avonds nam Dr. Kotzé zijn afscheidsrede uit Phil. i: 27.

Ds. Van Niekerk was 'n ernstige, pakkende prediker en 'n troue sielversorger. In sy eerste godsdiensverslae gewaag hy dikwels van die behoefte aan 'n geestelike herlewing. Een van die eerste sake waaraan hy sy aandag moes gee was die bou van 'n kerk en pastorie. Die ou kerkie was baie klein—daar was maar 174 sitplase in—en daarby baie ongeskik en ondoelmatig. In Julie 1879 is die eerste kerk—hul het dit 'n noodkerk genoem—ingewy. Dit het 541 sitplase bevat. Die ledetal was toe 722 en die sieletal 1,789. Op die dorp was daar 'n goewermentskool met 42 leerlinge, aan die hoof waarvan 'n seker mej. Francina Marais, 'n kwekelinge van die

Hugenote-Seminarie van Wellington, gestaan het. Sy was, so sê ds. Van Niekerk in sy eerste verslag aan die Ring, "iemand die den Heere vreest en haar hart schijnt geheel in de zaak der opvoeding te wezen." Sy het later na Wellington haar geboorteplaas teruggegaan, waar sy ook onderwys gegee het. Nog later het sy haar aan reddingswerk gewy en met opoffering gearbei in die Kaapstad, Pretoria en Bloemfontein. Sy was 'n edele siel, vol van geloof en goeie werke. Op Bloemfontein is sy 16 Augustus 1914, in die ouderdom van 62 jaar gestorwe.

Ds. en mev. Van Niekerk het dadelik ná hul aankoms op Britstown 'n Sustersbidgeselskap opgerig, wat elke Woensdagnamiddag gehou, en goed bygewoon was, en waarvan die doel was: ,,De bevordering van bijbelkennis, opwekking van godsdienstig en geestelik lewe en de versterking van den band der Christelijke liefde."

BEGIN VAN SENDINGWERK.

Met sendingwerk in die gemeente is ook dadelik 'n aanvang gemaak, soos blyk uit die bogemelde eerste Ringsverslag. Op dieselfde Ringsvergadering het Dr. J. J. Kotzé, die Sending-Inspekteur van die Ring, aangaande die toekomstige sendingwerk in die gemeente dit voorsê: "Britstown pas aangelegd, zal met der tijd wel deze zaak behoorlijk behartigen, daar deze gemeente als de dochter van Richmond, in hare moeder een goed voorbeeld heeft. Wij verwachten dat ook hier een goed voorbeeld trekken zal." [6]) Die goeie voorbeeld het getrek, want reeds in ds. Van Niekerk se Ringsverslag van 1879 kon hy as volg rapporteer:

> "Sedert de voltooiing van het nieuwe kerkgebouw zijn wij met een zendingswerk in de gemeente begonnen. Terstond na afloop van die middaggodsdienst in onze kerk wordt er in het oude kerkgebouw door een der diakenen en een lid van de gemeente eene Zondagschool voor de gekleurden gehouden, terwijl er in den avond van iederen Zondag voor hen door den leraar en bij zijne afwezigheid door een der kerkeraadsleden, godsdienst gehouden wordt.

---

[6]) "De Kerkbode," 24 Nov. 1877, pag. 398.

Ds. S. P. Helm, B.A.

Deze oefening word zoo wel door blanken as gekleurden met belangstelling bygewoond, en wij vertrouwen dat de Heer ook dit werk stellen zal tot eer van Zijn Naam en tot heil van onsterflijke zielen." [7])

Die diaken van wie hier gespreek word, was

THOMAS PHILIPPUS THERON.

Hierbo is van hom reeds melding gemaak. Hy was geboortig uit Tulbagh en het as jong man na Gemsboksfontein gekom om daar vir die kinders van mnr. Brits skool te hou. Later het hy ook onderwys gegee op Thomasgat,

[7]) Handelinge van die Ring van Beaufort, 1879 (Bylae).

die plaas van mnr. Viljoen. En nog later het hy teruggekom na Gemsboksfontein, waarvan 'n gedeelte in sy besit gekom het. As besigheidsman het hy op die later dorp groot sukses gehad, en so seer het hy die algemene vertroue gewen dat hy in 1884 gekies is as parlementslid, en dit tot aan sy dood in 1908 gebly het. Hy was 'n man van ware Kristelike beginsels, met 'n onwrikbare karakter, innig vroom en getrou tot die end toe. Naas sy menigvuldige werksaamhede op Britstown in belang van die moedergemeente en van die samelewing het hy ook groot belang gestel in die geestelike bearbeiding van die gekleurdes. Sy biograaf sê: ,,Het is een feit dat de Heer Theron in werkelikheid de eerste was om het Woord Gods aan de heidenen alhier te verkondigen. In zijn eigen wagenhuisje kwamen, op zijn uitnodiging, de kleurlingen het allereerst samen voor openbare godsdienstoefening. Hyself was de prediker en tevens rustte het hele bestier op hem alleen. Lid zijnde van de direktie—voorzitter—en tevens lid van de Kerkeraad, kon hij veel van laatstgenoemd lichaam verkrijgen, tot welzijn van de bruine of sending gemeente." [8])

Ds. Van Niekerk het in die gemeente ses jaar gearbei toe hy 'n beroep aangeneem het na Middelburg, Kaap. Hy het op Sondag 13 April 1884 afskeid geneem met 'n rede oor Jes. 53: 1. Van die afskeid kom die volgende verslag in die offisiële Kerkblad voor:

> "Den Maandag morgen was elkeen, volgens aankondiging om 7 uur voor de pastorie om den leraar nog een laatste handdruk te geven. Ds. Van Niekerk en zijn gade kwamen op verzoek van den Consulent (Ds. P. du Toit, van Philipstown) op de pastoriestoep, die hun toen een adres namens Kerkeraad en gemeente, alsook een in naam der kinderen voorlas, waarin duidelijk te bespeuren was den nauwen band die er bestond tusschen leeraar en gemeente. Op de gewone zeer ernstige en hartelijke wijze sprak Ds. Van Niekerk nu voor het allerlaatst de leden der gemeente aan, waarna de Consulent een gebed deed voor den scheidenden Leeraar en zijne dierbare gade en kinderen. Na hem bad Ds. Van Niekerk zelf voor de gemeente, liet zingen Ps. 146: 1, 3 en sprak den zegen uit."[9])

---

[8]) "Een Model Afrikaner"—of Het Leven van Thomas Philippus Theron, door B. J. Wepener, pag. 29, 32.

[9]) "De Kerkbode," 1884, pag. 213.

Ds. Van Niekerk het op Middelburg gearbei tot 1903, toe hy emeritus geword het. Op 20 Augustus 1920 is hy ontslape.

Die vakature is spoedig opgevul deur die aanname van 'n beroep deur

DS. SAMUEL PETRUS HELM, B.A.

Hy is op 30 Augustus 1884 bevestig deur die Konsulent, ds. P. du Toit, van Philipstown, ná die bevestigingsrede gehou was deur die oud-leraar, ds. Van Niekerk, wat spesiaal oorgekom het vir die plegtigheid. Ds. A. Moorrees, van Richmond, was ook teenwoordig. Aan die verslag van die ontvangs en die verrigtinge ontleen ons die volgende besonderhede: "Ds. Helm kwam Vrydag namiddag hier aan en werd door bijna 80 rijtuigen buiten het dorp opgewacht. Een adres van den Kerkeraad in naam van de gemeente werd hem door den Consulent voorgelezen. De kinderen der gemeente boden hem voor de pastorie een adres aan, en zongen, onder leiding van den Heer Thomas Theron, eenige liederen. In den avond werd er een biduur onder de leiding van den Consulent in de Kerk gehouden om den Heer te danken dat Hij zoo spoedig in de behoefte der gemeente voorziening had gemaakt. De bevestigingsrede werd den volgenden morgen door Ds. Van Niekerk gehouden, die met byzonderen ernst en kracht over Hand. 16: 17 sprak. Ds. Helm hield zijn intreerede in den namiddag en bepaalde de aandacht bij de woorden van Paulus in 2 Cor. 2: 2. Ds. Van Niekerk daartoe gelast door de Commissie (in den Ring van Colesberg) tot de vermeerdering van predikanten, sprak in den avond over de behoefte onzer Kerk aan leeraars, en drong bij de gemeente aan den Here een dankoffer te brengen voor wat Hij aan haar gedaan had. Dit offer moest niet alleen in geld gestaan; ouders konden ook hunne kinderen den Here aanbieden om in Zijn wijngaard gebruikt te worden." [10])

Ds. Helm het met kenlike seën in die gemeente gearbei, dog die arbeid was van korte duur. Hy het altyd deur 'n groot drang gevoel om in die sendingveld onder die heidene te arbei, en in 1887 is hy na Soutpansberg as helper en later die opvolger van eerw. Stephanus Hof-

---

[10]) "De Kerkbode," 1884, pag. 439.

meyr gegaan. Kort voor sy vertrek van Britstown het ds. Stegmann, van Oudtshoorn, geseënde spesiale dienste in die gemeente gehou. Op 17 April het hy afskeid geneem, toe ook 'n dankfees, wat £374 opgebring het, gehou is. Nie minder as vyf leraars was teenwoordig om aan die afskeidsplegtighede deel te neem, tewete: Di. C. Murray (Graaff-Reinet), A. Hofmeyr (Hanover), A. J. L. Hofmeyr (Prins-Albert), A. P. Kriel (Du Toitspan) en G. Scholtz (van Hopetown, was toe Konsulent was). Nadat ds. Helm die Sondagnamiddag sy afskeidsrede oor Hand. 20, vers 32 gehou het, is aan hom deur die Konsulent 'n hartelike dank- en afskeidsadres aangebied, waarna een van die ouderlinge hom, as 'n gedagtenis van baie vriende, 'n goue horlosie met ketting oorhandig het. Toe het al die teenwoordig synde leraars hom ieder met 'n gepaste bybelteks die laaste openbare vaarwel toegeroep, en 'n paar dae later is hy van Britstown vertrek.

Ds. P. van der Merwe.

DS. PIETER VAN DER MERWE.

Net soos in die geval ná die vertrek van ds. Van Niekerk, is die vakature ná die vertrek van ds. Helm baie spoedig opgevul en wel in die persoon van ds. Pieter van der Merwe, wat op 30 Julie 1887 deur ds. G. Scholtz bevestig is. Ongelukkig kom daar in die offisiële orgaan van die Kerk geen verslag van die bevestiging voor nie. Slegs staan vermeld dat hy *pro tempore* tot lid van die Ring van

Colesberg verklaar is. Dit was omdat deur die Sinode wat die vorige jaar vergader het, bepaal was dat Britstown weer net soos voorheen tot die Ring van Beaufort sou behoor. Om die rede het die eersgenoemde Ring ook nie daardie jaar op Britstown, soos in 1885 besluit was, vergader nie. Ds. Van der Merwe het met toegewydheid en seën in die gemeente gearbei tot 1896, toe hy 'n beroep aangeneem het na Beaufort-Wes, waar hy gestaan het tot 1905. Vervolgens was hy leraar van die gemeente Boshoff en Sendingsekretaris van die Vrystaatse Kerk (1912). In 1925 het hy emeritus geword, en daarna was hy werksaam as spesiale evangelieprediker van die Kaapse Kerk. Op die oomblik bearbei hy die Protesterende Ned. Ger. gemeente op Graaff-Reinet. Hier volg vir die Jubelfees

'N BOODSKAP VAN DS. P. VAN DER MERWE.

Op deze dag voor u zo merkwaardig en heuglik is het mij een voorrecht, hoewel ik ongelukkig niet persoonlik bij u kan zijn om mij met u in uwe blijdschap te verenigen. Een 50ste verjaardag stemt dadelik tot diepe dankbaarheid. Gij kunt ook gelijk Israël van ouds zeggen: ,,want de Here onze God heeft ons gezegend in al het werk onzer handen. Hij heeft gekend ons wandelen door deze groote Woestijn. Deze 50 jaren is de Here onze God met ons geweest. Geen ding heeft ons ontbroken.''

,,Gij zult dan weten dat de Here uw God die God is, die getrouwe God welke het verbond en de weldadigheid houdt dien die Hem lief hebben en Zijne geboden houden tot in duizend geslachten, alleenlik wacht u en bewaart uwe ziel wel dat gij niet vergeet de dingen die uwe oogen gezien hebben en dat zij niet van uw hart wijken al de dagen uws levens en gij zult ze aan uwe kinderen en uwe kindskinderen bekend maken.''

Maar waar wij in dankbaarheid Gods trouw erkennen komt daar ook een gevoel van weemoed als wij over 50 jaren terugzien, en als wij aan al de vrome vaders en moeders en kinderen denken die toen hier waren en God gediend hebben en die een voor een ons hebben verlaten en de pelgrimsstaf hebben neergelegd. Sommigen waren in rijpen leeftijd en sommigen nog in tedere kinderjaren maar wij vergeten hen niet.

Welk een blijdschap zal het zijn wanneer wij hen allen weer zullen ontmoeten, wanneer een ieder in het zalig oord van Zion haast voor God zal verschijnen.

Maar wij leven in het tegenwoordige en ik wil u graag 'n woord meegeven voor den strijd en het werk van de dag en van de toekomst. Voor allen die onze kerk liefhebben, is daar 'n mate van bezorgdheid, wanneer wij letten op de toestanden om ons en de grote en ernstige vraagstukken die opgelost moeten worden, en daar is toenemende kerkeloosheid en koudheid op geestelik gebied en gevaar voor verdeeldheid. Laat ons ons aan God toewijden tot 'n nauwer en ernstiger geestelik leven, laat ons met meerdere ijver en ernst ons aandeel in het werk doen en laat ons in de kracht van de ware broederlike liefde, die blijve, elkaar verdragen.

Mijne gebed is dat de gemeente van Britstown, mijn eerste gemeente, aan welke ik door vele tedere herinneringen verbonden ben, door God zeer vruchtbaar gemaakt mag worden, als een biddende en werkende gemeente. Dat de gedachtenis van de vele godzaligen die in vroegere dagen door hun voorbeeld en gebeden tot zegen zijn geweest, een spoorslag voor u moge zijn om in hunne voetstappen te volgen. Was het mij mogelik persoonlik in uw midden te zijn, zou ik veel meer hebben willen zeggen, maar nu net dit: ,,Vergetende hetgeen achter is en strekkende tot hetgeen voor is, jaag naar het wit tot den prijs der roeping Gods die van boven is in Christus Jezus en de God des vredes die den groten Herder der schapen door het bloed des Eeuwigen Testaments uit de doden heeft wedergebracht, namelik onzen Here Jezus Christus. Die volmake u in alle goed werk, opdat gij zijnen wil moogt doen; werkende in u hetgeen voor Hem welbehagelik is, door Jezus Christus, denwelken zij de heerlikheid in alle eeuwigheid. Amen.

Hartelikste groete met zegenwensen.

Uw oud-leeraar,

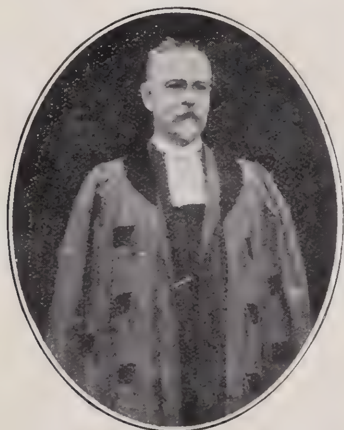
P. VAN DER MERWE.

Graaff-Reinet, 8 September 1928.

Op 30 Januarie 1897 is as opvolger van Ds. P. van der Merwe bevestig

DS. HENDRIK PETRUS VAN DER MERWE, B.A., B.D.

Destyds was ds. R. van Niekerk, van Prieska, die Konsulent. Sy vader, die oud-leraar van die gemeente, ds. G. van Niekerk, van Middelburg, het die bevestigingsrede gehou oor Kol. 1: 27. Ds. A. G. T. Schoevers van Upington was ook teenwoordig. Die bevestigde het 'n intreerede gehou oor Rom. 15: 30-32, en in verband daarmee gewys op (1) 'n verhewe begeerte, (2) 'n dringende versoek, en (3) 'n kragtige drangrede. Ds.

DR. H. P. VAN DER MERWE.

Van der Merwe het die gemeente met groot bekwaamheid en erns bearbei tot 1903, toe hy na Robertson gegaan het. Die afskeid op 22 Februarie was baie swaar, want leraar en gemeente was innig verknog aan mekaar. Die rede was oor Fil. 4: 1: "Zoo dan, mijne geliefde en zeer gewenschte broeders, mijne blijdschap en kroon, staat alzoo in den Heere, geliefden." Die redenaar het op aandoenlike en indrukwekkende wyse gespreek oor (1) Die benaminge "geliefden," "gewenschte broeders," "blijdschap en kroon," en (2) Die opwekking: "staat alzoo in den Heere." Die verslaggewer van die verrigtinge sê in die offisiële

orgaan: "De afscheidrede is waarlik waardig om aan de vergetelheid ontrukt te worden. Alles was ernstig en plechtig, maar de laatste woorden tot de onbekeerden waren als een tweesnijdend zwaard en berekend om zielen tot bekering te brengen." Die tragiese afsterwe van hierdie rykbegaafde en alomgevierde predikant van ons Kerk is nog vars in ons geheue, en sy nagedagtenis is dit werd dat ons hier 'n kort lewensberig van hom laat volg:

Ds. Hendrik Petrus van der Merwe is 1 November 1867 op Murraysburg gebore en het sy teologiese opleiding aan die Kweekskool op Stellenbosch ontvang, en is in 1893 gelegitimeer. Sy eerste gemeente was Kenhardt, waar hy in Maart 1895 georden en bevestig is en gearbei het, totdat hy in 1897 'n beroep aangeneem het na Britstown, waar hy gestaan het tot 1903. Sy volgende gemeente was Robertson, wat hy ruim 22 jaar lank bedien het. In die begin van 1925 is hy bevestig op Cradock waar hy, ná 'n kort bediening van nog geen twee jare nie, op 'n tragiese wyse aan 'n ongeneeslike kwaal, waarvan hy die kieme op 'n reis in Europa opgedoen het, gestorwe is. Hierdie reis het hy onderneem om as Moderator van die Kerk deel te neem aan die plegtige onthulling van die Delvillebos-Gedenkteken in Frankryk.

Die Kaapse Kerk het sy waarde geken, en daarvan ook die duidelikste bewyse gegee deur hom op die mees verantwoordelike kommissies van die Sinode te plaas. En toe die Sinode van 1924 hom tot die hoogste posiesie in die Kerk, naamlik tot Moderator, roep, was dit 'n blyk van die vertroue wat hy homself waardig gemaak het. In hierdie verband kan ook genoem word sy afvaardiging in 1921 na Europa om ons studerende jeug aan die buitelandse uniwersiteite te besoek en godsdienstig te bearbei. Hierdie moeilike taak het hy met so groot sukses gedoen dat die Uniwersiteit van Edinburgh hom die graad van Doctor Divinitatis "honoris causa" toegeken het.

Dr. Van der Merwe se heengaan was 'n onherstelbare en onberekenbare verlies in ons Kerk. Hy was 'n man van inisiatief en van groot werkkrag, 'n bekwame moderator en leidsman op kerklike vergaderinge, 'n verstandige raadsman op Kerklike Kommissies, en 'n inspirerende persoonlikheid. Hy het deur sy oor-

spronklikheid van gees, sy ryke belesenheid, sy intensiteit van karakter, sy onbevangenheid van gemoed, sy ywer en toegewydheid, sy genialiteit en genaakbaarheid 'n diep indruk gemaak op almal wat in die sfeer van sy invloed gekom het. Hy is gestorwe, deur vele beween, en sal lank in geseënde nagedagtenis gehou word.

Ná die vertrek van ds. H. P. van der Merwe het die gemeente ruim veertien maande vakant gebly. Beroep ná beroep is tevergeefs uitgebring. Eindelik het die keuse geval op die geliefde oud-leraar

DS. S. P. HELM.

Hy was intussen van die sendingveld teruggekeer en ook getroud en in die gemeente Umtata werksaam gewees. Tot groot blydskap van sy ou gemeente het hy die beroep aangeneem, en is hy 25 April 1904 op Britstown bevestig deur ds. J. D. Louw, van Vosburg, wat toe Konsulent was. Aan die bevestiging het verder deelgeneem: Ds. P. van der Merwe, wat die bevestigingsrede gehou het, en ds. G. Malherbe, eerw. P. Pienaar (plaaslike sendeling) en mnr. Japie Eksteen, die evangelis wat onlangs gestorwe is. Na aanleiding van die terma "Geen Stilzwijgen" het ds. Helm in sy intreerede oor Jes. 62: 1, 6, 7, gehandel oor (1) Geen stilzwijgen—bij de profeet; (2) Geen stilzwijgen—bij het volk, en (3) Geen stilzwijgen—bij God. Hy het weer twee jaar geseën en ywerig in die gemeente gearbei, hoewel sy gesondheid nie na wens was nie. In Mei 1906 het hy ter wille van die verswakte gesondheid Britstown verwissel vir Kalkbaai, wat 'n baie kleiner en makliker werkkring was. Nadat hy ook nog later in die gemeente Oudtshoorn as twede leraar gestaan het, is hy in 1913 om gesondheidsredene afgetree, en op 17 Julie 1917 is hy sy ewige rus ingegaan. Hy was 'n man van diepe ootmoed, besliste standvastigheid, innige godsvrug, nougesette toegewydheid en ywerige sendingliefde. Sy wedúwee is nog gespaar.

DS. A. J. VAN WYK.

Hy het van Heidelberg, Kaap, gekom, en is binne 'n maand ná die vertrek van ds. Helm, op 16 Junie bevestig deur die Konsulent, ds. H. J. L. du Toit, van Richmond. Die bevestigingsrede oor Neh. 2: 10, is gehou deur ds. Z.

van Wyk, 'n broer van die bevestigde, wat sy intreerede oor 1 Kon. 18: 38 gehou het. Die Konsulent het in sy verslag in "De Kerkbode" hieromtrent aangemerk: "De intreerede was een zeer aangenaam en gezegend woord. De Kerk was goed gevuld bij deze gelegenheid, en niemand werd in zijne verwachting teleurgesteld. God spare den

Ds. A. J. van Wyk.

nieuwen leraar lang voor deze gemeente en make hem tot een grooten zegen." [11] Hierdie bede is verhoor. Ds. Van Wyk het omtrent ses jaar lank, tot begin van 1912 'n groot geseënde werk in die gemeente gedoen, toe hy 'n beroep aangeneem het na Kuilsrivier. Hy arbei tans op Franschhoek en stuur die volgende boodskap aan sy ou gemeente:

---

11) "De Kerkbode," 1906, pag. 301.

'N VRIENDELIKE BOODSKAP

Meer dan 22 jaar gelede, in die winter van 1906, het my eggenote en ek met drie kinders van ons eerste gemeente Heidelberg, K.P., op Britstown aangekom. Van die broeders, Kerkeraadslede, wat ons op die stasie kom ontmoet het, staan my twee gesigte duidelik voor die gees, dié van die broeders Charl Viljoen en Jan Weideman. Omdat ek toe as 'n vreemdeling daar aangekom het, herinner ek my nie meer, wie die ander was nie. Maar gedurende ses onvergeetlike jare het ons kennis gemaak met Britstown, met elke huisgesin van die gemeente.

As ek die bogemelde twee name noem, dan dink ek meteens aan baie andere wat ons vooruitgegaan het. Die lys sal te lank word, en ek sal miskien 'n dierbare naam oorslaan, en daarom noem ek liewer nie meer name nie.

Britstown van dié dae het vroom mense gehad. Daar was 'n groot aantal manne en vroue van diepe, innige godsvrug. Daar was manne, met wie die leraar kon gesels oor die Formuliere van Enigheid van ons Kerk. Daar was eerbied vir heilige dinge, vir die Sondag, die Kerk en die Bybel. In dié dae het mense nog gesprekke gevoer oor die groot heilswaarhede, en mekaar vertel van persoonlike, geestelike ondervindings. Daar was deeglike voorbereiding in die gewyde geskiedenis en in die Kerkleer vir die Aanneming. Ja, ons het daar nie alleen die vrugte van die werk van godvrugtige leraars en leraarsvroue aangetref nie, maar ook die invloed van die voorbeeld van vrome voorouers, en die bewyse van genade in die harte.

Britstown is van toe af baie verander. Baie liewe kinders van die Heer is heengegaan na die Huis van die Vader met vele wonings. Ons leef nou ook in 'n ander tyd.

Tot ons spyt kan ons nie die verrigtings in verband met die Jubelfees bywoon nie. Dit sou 'n voorreg gewees het om by dié besondere geleentheid bekendes, en vriende (-inne), broeders en susters in die Heer te mag ontmoet. Daar sal seker 'n ernstige stemming heers, en die gemeente sal sig gedronge voel tot *dankbaarheid*, tot *verootmoediging*, tot *nuwe geloofsvertroue*, en tot *toewyding*.

En wat sal my nederige boodskap wees? Ek sal die gemeente herinner aan die woorde in Hebr. 13: 7, 8:—"Gedenkt uwen voorgangeren, die u het Woord Gods ge-

sproken hebben; en volgt hun geloof na, aanschouwende de uitkomst hunner wandeling. *Jezus Christus is gisteren en heden dezelfde en in der eeuwigheid,*" veral die laaste woorde.

Mag ons onveranderlike Heer en Saligmaker Self teenwoordig wees op die fees, en mag Sy grote Naam by dié geleentheid verhoog word. Word Hy nie in die harte van die feesgangers groot gemaak nie, dan is die fees 'n mislukking.

Namens my eggenoot en myself bid ik die gemeente 'n geseënde feesviering toe. Mag die gemeente Britstown steeds 'n belangrike deel uitmaak van ons Kerk, maar veral van die Koninkryk van onse Heiland.

Heilbiddend die uwe,

A. J. VAN WYK.

Franschhoek,
September 1928.

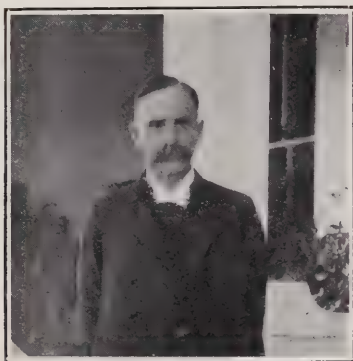
Ds. Van Wyk is spoedig opgevolg deur

DS. D. DU P. STEYN, B.A.

Hy het van Glen Lynden gekom, en is 8 Junie 1912 bevestig deur Ds. P. J. du Toit (Konsulent), van Vosburg. Benewens die Konsulent het aan die plegtigheid deelgeneem: Ds. P. van der Merwe, die gemeente se oud-leraar wat toe op Boshof werksaam was en di. C. W. Alheit, J. G. Perold, W. P. Steenkamp, Th.Dr., en C. M. Hofmeyr. Die laasgenoemde het die bevestingsrede gehou oor 1 Pet. 5: 2, 4. In "De Kerkbode" van 27 Junie 1912 staan: "Op den Zondagmorgen sprak Ds. Steyn zijn eerste woord tot de gemeente, over Exodus 3: 9, 10. Het woord kwam met stille kracht, en na wij vertrouwen, met zegen voor velen.

Sedert dat woord aangehoord was, leeft het vertrouwen in het hart der gemeente, dat God die hem naar Britstown gezonden had, hem ook tot bestendigèn zegen voor de gemeente gebruiken zal." En so was dit ook, hoewel nie lank nie, want in 1915 het hy sinkingkoors gekry en ten gevolge daarvan so seer aan 'n verswakte hart gely dat hy hom genoodsaak gesien het om sy emeritaat aan te vra—tot groot leedwese van die gemeente. Op 24

Julie het hy eervol ontslag ontvang en so verswak was sy gesondheid dat hy nie eens in die Kerk kon afskeid neem nie. Gelukkig is hy deur Gods grote goedheid herstel en kon by die volgende jaar 'n beroep aanneem na Paterson. Hy bearbei tans die gemeente Pearston en stuur die volgende boodskap vir die Jubelfeesviering:—

Ds. D. du P. Steyn, B.A.

HERINNERINGE VAN BRITSTOWN!

Deur Ds. D. du P. Steyn, B.A.

Watter gemengde gewaarwordinge wek die naam nie altoos by ons op nie!

Die eerste herinnering dagteken van die dae van die interessante Sondagoggend-Bybelklas op Stellenbosch deur wyle prof. Hofmeyr gehou: Op 'n seker Sondagoggend het hy ons vertel van die toegewyde predikant, wat 'n aangename, liefhebbende gemeente verlaat het om na die verre en toe nog woeste en gevaarvolle Mashonaland te gaan. Daardie held onder ons predikante was ds. Sam. Helm.

Die gemeente, wat hy vir die latere Morgenster vaarwel gesê het, was Britstown.

En die indruk op ons gemoed van daardie mededeling deur die geliefde Professor op sy eie onvergelykelike manier gedaan, was onuitwisbaar.

Die twede keer waarop Britstown weer sterk ons aandag getrek het, was nie al te lank voor die Sinode van 1909 nie. Ek meen dit was *De Kerkbode*, wat in een van sy uitgawes melding gemaak het van die besluit van 'n kerkraad om vir 'n aantal jare £200 per jaar aan die Kerkraad van Salisbury te betaal om daardie indertyd mees noordelike gemeente in ons ganse Kerk te help haar kerklike belange te behartig. Met reg het een van ons predikante in gemelde Sinode daardie edelmoedige besluit een van die edelste besluite wat ooit deur 'n kerkraad genome is en in die blaaie van 'n notuleboek geskrewe staan, genoem. En weer was dit 'n besluit van die Kerkraad van Britstown!

Min het ons toe kon droom dat ons nog eendag onder die ry van opvolgers van wyle ds. Helm sou getel word, om persoonlik kennis te maak met die blywende voetspore wat hy daar agtergelaat het.

En werklik val boweop nog verlede jaar die grote voorreg ons te beurt om 'n besoek aan Morgenster, hoofstasie in Mashonaland, te bring, 'n lieflike plek, waar lieflike mense 'n lieflike werk op lieflike wyse verrig! En van daardie stasie was ds. Helm een van die fondamentlêers.

Sy naam en dié van sy selfopofferende broer, dr. John Helm, sal op daardie stasie nooit sterwe nie!

Vrydag n.m., 7 Junie 1912, het ons vir die eerste keer voet gesit op die grond van Britstown. Die aand tevore het wyle ouderling Nic. van der Merwe (Leeuwenkloof) en diaken Danie Roux ons op De Aar tegemoet gekom.

In Julie 1914 het 'n ernstige krankheid ons aangetas Van Sondag, 2 April 1915, tot Sondag, 23 Mei 1915, het ons weer die gemeente kon bedien. Toe het die krankheid hom herhaal. Gedurende Julie 1915 het di. H. J. L. du Toit en C. M. Hofmeyr ons in die siekekamer demissie kom gee. Die volgende maand het ons die gemeente vir goed verlaat.

Gedurende ons betreklik korte bediening het tot stand gekom die behoeftige koshuis vir arm kinders, wat ver van bestaande skole gewoon en sonder behoorlike onderwys opgegroei het.

Morgenzon is die voorloper van die dosyne geboue wat jare daarna eers vir die huisvesting van arm kinders gestig en soms ook gebou is. Op hierdie gebied was die Kerkraad van Britstown ook 'n baanbreker.

Dan is die bou van die eerste baie groot dam vir besproeiingsdoeleindes ook in dieselfde tyd voltooi. Hiervan dra sir Thomas Smart, 'n oud-geneesheer van die dorp, die eer; en die werk is voltooi onder die bestuur van die heer J. H. Mugglestone, lid van die gemeente en 'n man uit één stuk!

Die Ring van Beaufort-Wes het in Oktober 1912 op Britstown vergader. Van die Ringslede besit ons nog 'n portret wat in waarde behou word. Alleen di. H. J. L. du Toit en M. S. Daneel (destyds van Fraserburg) is nog in die oud-ringsressort.

Ds. (later dr. en nou wyle) H. P. van der Merwe, ook 'n vroeër predikant van die gemeente, was ook tegelykertyd daar, het o.m. die Aksiediens gelei, tot teksvers gekies Psalm 23: 1 en oor ,,De Geloofsbetuiging, Geloofsverzekering en Geloofstoeëigening,'' in dié woorde vervat, gesproken, en dit soos hy alleen dit kon.

Afgevaardigde ouderling op die ringsitting was die vriendelike oom Dirk Viljoen—,,waarlik een Israeliet, in wien er geen bedrog was.''

Maar daar was indertyd edele liede onder die lede van die gemeente: Die b.b. N. J. S. van der Merwe (Leeuwenskloof), Dirk Viljoen—beide helaas! gedurende ons dienstyd gestorwe—Arie Blomerus, Jozua Loots, Charl Viljoen was almal manne wat respek afgedwing en liefde opgewek het by diegene wat die eer gehad het om hulle persoonlik te leer ken. En daar was nog meer sulke pilare van die gemeente en Gods koninkryk.

Daar was ook voortreflike vroue, wat die Heer gevolg het om Hem te dien; maar ons moet liewers nie name noem nie.

Op die gebied van die boerdery was die heer (nou wyle) F. C. Baly 'n uitstaande persoon. En behalwe 'n knap boer, was hy 'n ,,gentleman'' en 'n kinderlik gelowige.

Solank as ons lewe gespaar bly, sal ons met dankbaarheid terug sien op voorregte wat ons gesmaak het, vriende met wie ons gelukkig verkeer het, en na belangrike ondernemings wat voltooi is.

Die gemeente Britstown het baie in haar verlede wat besonder skoon is, en waarop sy vir die toekoms kan voortgaan om wat lieflik is te bou.

Gelukkig kon die gemeente hom spoedig weer verbly in die besit van 'n eie leraar in die persoon van

PROPONENT K. W. LE ROUX.

Hy is in die vyftigjarige geskiedenis van die gemeente die enige van sy leraars wat as 'n jong proponent soontoe gekom het. Sy bevestiging het plaasgevind 18 Desember

Ds. K. W. le Roux.

1915, en wel deur ds. Du Toit, van Vosburg, wat nog steeds Konsulent was. Ds. H. P. van der Merwe, die vroeëre leraar, wat toe op Robertson gestaan het, het spesiaal oorgekom om die bevestigingsrede te hou—ook omdat proponent Le Roux 'n seun van sy toenmalige gemeente was. Aan die ordening en bevestiging het deelgeneem behalwe die genoemdes: Di. A. A. van Schalkwyk en J. M. Hofmeyr, en eerw. A. J. Kropholler. Na aanleiding van Joh. 19: 4: "Zie, ik breng Hem tot u uit" het die bevestigde gewys op: (1) Die werk van die predi-

Die Pastorie.

Die Kerksaal.

king; (2) die doel van die prediking, en (3) die vrug van die prediking." Die verslaggewer in "De Kerkbode" van 30 Desember 1915 sê: "Zeer aangenaam was het voor ons naar zijn eerste woord te luisteren. De Heer Zelf stemme de gemeente tot rechte dankbaarheid en gebruike Zijn jeugdigen knecht tot redding van vele zielen." En dit het die Here ook gedaan solank hy in die gemeente gebly het, tot 25 Januarie 1925, toe hy vertrek het na Gibeon in Suidwes, waar hy nou nog arbei. Tot ons spyt kon ons van hom geen boodskap vir opname in hierdie boek ontvang nie hoewel ons aan hom getelegrafeer het.

Die dag ná die afskeid van ds. Le Roux is 'n beroep uitgebring op die teenswoordige leraar:

DS. CORNELIS JOHANNES GROBLER.

Hy is 22 Januarie 1880 gebore, en ná voltooide studie aan die kweekskool op Stellenbosch in 1911 gelegitimeer. Sy ordening op 26 Julie 1912 het plaasgevind in die Paarl, waar hy as hulpprediker ongeveer 'n jaar werksaam was toe hy 'n beroep aangeneem het na Douglas, waar hy gearbei het tot 1920, toe hy na Niekerkshoop gegaan het. Van die laasgenoemde standplaas het hy na Britstown gekom. Aan "De Kerkbode" van 6 Mei 1925 ontleen ons die volgende besonderhede omtrent sy ontvangs en bevestiging:—

> "Britstown.—Saterdag 18 April 1925 was vir ons gemeente 'n dag van groot feestelikhede. Die môre om 8.30 het die markplein al gewoel van motors, karre en perderuiters. Stadig beweeg die stoet, bestaande uit 44 motorkarre, 13 karre en 7 perderuiters hulle na Theron se Dam, om daar ons nuwe leraar te verwelkom. By sy aankoms is daar 'n Psalm-vers gesing geword, en 'n gebed gedaan deur Eerw. Weich, en toe weer terug na die Kerksaal. Daar is deur die kinders die lied: 'Breng my de oude tijding' gesing, en is adresse aangebied. Die voormiddag was daar 'n A.C.V.V.-basaar, wat die som van £46 opgebring het. In die namiddag is 'n dinee gegee aan die dominee en sy gade en al die Kerkeraadslede. Dieselfde aand het ons Konsulent, Ds. Du Toit, van Vosburg, die woord gevoer by die bevestiging, en Sondagmôre het Ds. Grobler sy intreepreek gelewer oor die teks: 'Ik schaam mij het Evangelie van Christus Jezus niet.' —B.S."

KORT OORSIG VAN DIE GEMEENTE OP KERKLIK-GEBIED.

Uit die laaste Ringsverslae blyk die volgende besonderhede op kerklik-gebied:—

1. *Huisgodsdiens.*—Dit is met dankbaarheid dat die Kerkraad kan getuig dat die goeie gewoonte van huisgodsdiens nog in die meeste huisgesinne gevind word. Tog word hierdie geseënde instelling van onse voorvadere, in onse tyd, nie meer hoog genoeg gewaardeer nie. Die Bybel, egter, word gelukkig nog orals aangetref en ook nog steeds aangeskaf, as die onmisbare Boek in die huis.

2. *Openbare Eredienste.*—Wegens die buitegewone omstandighede, deur die droogte veroorsaak, word vele aangesigte by die openbare eredienste gemis. 'n Heel aantal van ons gemeentelede is weg van huis,—swerwende met hul vee, in ander dele van ons land. In die reël, egter, word die godsdiensoefeninge in die Kerk vry goed bygewoon.

Veral word opgemerk dat persone die aanddienste bywoon, wat anders in die kerk gemis word.

Oor die kerklike inseëning van die huwelik val nie te klae nie. Die kerklike kry gelukkig nog die voorkeur bowe die magistraats-inseëning.

3. *Bidstonde.*—Daar is, Gode sy dank, 'n tamelik aantal getroue biduurgangers. Die wekelikse, gemeentelike bidstond word, in die reël, bygewoon deur 'n aantal van 70 tot 100 persone. Ons sou, egter, wens dat meer tonge wou losgaan om, nie alleen die Heer te bely nie, maar Hem ook openlik in die bidstond aan te roep. Die Susters-bidstond vind elke Donderdagnamiddag plaas. In die buitewyke word ook maandeliks biduur gehou. Die bywoning kan orals beter wees.

4. *Die Maatskaplike lewe.*—Dis aangenaam om te kan verklaar, dat—met weinig uitsonderinge—op hierdie gebied, daar 'n taamlik bevredigende toestand in die gemeente heers. Twistinge en verdeeldhede, in wyke of in huisgesinne, word nie op grote skaal gevind nie. Dis selfs bemoedigend om te sien, dat daar tussen die volkspartye, al meer 'n gees van verdraagsaamheid word opgemerk. In tye van nood en siekte en ander ellende word die christelike gees van hulpvaardigheid byna orals in die gemeente aangetref.

5. *Die Geestelike lewe.*—Op hierdie gebied is daar gelukkig nog heelwat bemoedigende tekens te bespeur. Die sware en drukkende tye, wat ons deurmaak, het meer as een tot nadinking gestem, met die gevolg dat by vele 'n grotere mate van belangstelling in geestelike sake geopenbaar word. Die tasbare bydrae vir die sake van Gods Koninkryk, nieteenstaande die drukkende droogte,—is daar 'n bewys van. Die ondersteuning aan die plaaslike sending gegee, veral by die jaarlikse Sendingbasaar, was mooi en die samewerking hartelik. Die opbrings vir Sending was in die laaste jaar oor die 15s. per lidmaat gewees.

Die hulpgenootskappe, soos die V.S.B., A.C.V.V., M.S.A., Kinderkrans en Sondagskool, verkeer almal in 'n tamelik bloeiende toestand.

Nieteenstaande die skriklike droogte van 1927 staan die gemeente finansieel nog gesond.

Die kerkgebou (in 1892 opgerig) is so pas van binne en van buite geheel vernu geword. Mag die hart van die hele gemeente by die Jubelfees vrolik en dankbaar gestem wees, jeens die Koning der Kerk!

Sendingwerk.—Behalwe die V.S.B., M.S.A., en Kinderkrans, wat almal ten doel het die uitbreiding van Gods Koninkryk, bestaan daar 'n plaaslike Sendinggemeente, bearbei deur eerw. J. J. Fourie. Die moederkerkraad waarborg die salaris van die sending. Hierdie gemeente tel nou 1,200 siele en 145 lede. Hy is in 1882 gestig en voorheen bearbei deur eerww. P. Pienaar, W. L. Hanekom, J. M. N. Breedt en J. J. Blomerus. Laasgenoemde is 'n seun van die gemeente en eerw. H. P. Blomerus van Boshof is dit ook, asmede ds. P. van der Merwe van Durbanville.

KORT OORSIG OP OPVOEDKUNDIG GEBIED.

By die stigting van die gemeente het dit met hierdie saak natuurlik nog maar swak gestaan.

In daardie ou dae het die grote saak van die opvoeding nog nie die regte aandag gekry nie.

Nie lang na die stigting, het die Kerkraad, egter, hierdie saak aangepak en 'n Kerkskool gestig, met sekere mej. Marais as onderwyseres.

Die skooltjie het ontwikkel, en verskillende stadiums deurgemaak tot dat dit deur die Regering oorgeneem is.

Die man, wat veral veel vir die plaaslike opvoeding gedaan het, was mnr. Tommie Theron, L.V., van Britstown.

As gevolg staan daar vandag 'n Hoër-Skool op Britstown wat sy naam dra, nl. die Theron Hoër-Skool, waar 13 lede op die staf dien (4 mans) om aan oor die 300 kinders onderwys te gee.

Onder toesig van die Skoolraad bestaan daar 7 skole in die gemeente, waarop oor die 400 kinders onderwys ontvang, deur 20 onderwysers(esse) meegedeel.

In verband met die Hoër-Skool bestaan daar ook 'n Debats- en 'n Christen-Studente-Vereniging tot verstandelike en geestelike opbou van die jeug. 'n Aantal kinders uit die gemeente word elders opgelei—een tot predikant op Stellenbosch, 'n paar tot Sendeling op Wellington, ander tot onderwysers in opleidingskole, en nog ander bvind hul in industriële inrigtings.

Ongeveer 50 behoeftige kinders word in 2 kerkkoshuise op die dorp gehuisves onder die Armkoshuis-Ordonnansie.

Mag ook in hierdie opsig die opofferende pogings van die Kerkraad nie vrugteloos wees nie!

MY BOODSKAP AAN DIE GEMEENTE.

Moet ek by hierdie geleentheid 'n spesiale boodskap aan die gemeente bring, dan het ek niks beters as die volgende aanhalinge van die Psalmdigter uit Ps. 96:—

,,Zingt den Heere een nieuw lied! Zingt den Heere, looft Zijnen Naam! Boodschapt Zijn heil van dag tot dag!

De Heere is groot, en zeer te prijzen. Majesteit en heerlijkheid zijn voor Zijn aangezicht, sterkte en sieraad in Zijn heiligdom.

Geeft den Heere, gij, geslachten der volken, geeft den Heere eere en sterkte! Geeft den Heere de eere Zijns naams. Brengt offer, en komt in Zijne voorhoven! Aanbidt den Heere in de heerlijkheid des heiligdoms!''

By my bevestiging, 19 April 1925, was my eerste boodskap aan die gemeente oor Rom. 1: 16: ,,Want ik schaam mij des Evangelies van Christus niet.''

Te midde van alle andere werksaamhede is dit nog steeds my hoogste doel in die gemeente, nl., die verkondiging van die Evangelie van Christus, sonder skroom aan alle sondaars.

Hieraan wil ek, deur Gods genade, vashou, omdat ek vas geloof, dat die Evangelie van Christus die enige onfeilbare en saligmakende krag is op aarde.

Mag die viering van Jubelfees vir die ganse gemeente 'n nuwe spoorslag wees om met des te meer ywer die Woord van die Heer en die Kerk van die Heer in ere te hou!

Namens my gade en kinders betuig ek hiermee ons innige dank en waardering vir liefde en toegeneentheid wat ons tot hiertoe in die gemeente geniet het.

C. J. GROBLER.

Britstown, September, 1928.

Ds. C. J. Grobler.

PRO MEMORIA.

"Om te doen gedenken."

LERAARS VAN DIE GEMEENTE

1. Ds. Gerrit van Niekerk (1878—1884).
2. Ds. S. P. Helm (1884—1887).
3. Ds. P. v. d. Merwe (1887—1896).
4. Dr. H. P. v. d. Merwe (1896—1903).
5. Ds. S. P. Helm (2de maal) 1904—1906).
6. Ds. A. J. van Wijk (1906—1912).
7. Ds. Du Pl. Steyn (1912—1915).
8. Ds. K. W. le Roux (1916—1924).
9. Ds. C. J. Grobler (1925— .

EERSTE DOPELINGE.

Die volgende twaalf kinders is op die stigtings-dag van die gemeente, op 13 Mei 1877 gedoop:—

1. Jacobus Willem Schalk van Heerden (geb. 20 Februarie 1877).
2. Catharina Gertruida Liebenberg (geb. 8 April 1877).
3. Hester Cecilia Liebenberg.
4. Zirkia Jacoba Vermeulen (geb. 29 Desember 1876).
5. Marthinus Johannes Pretorius (geb. 14 Januarie 1877).
6. Adriaan Hendrik Stander Botha.
7. Willem Jacobus Petrus Joubert.
8. Johan Adam Petrus Lotriet (geb. 29 Maart 1877).
9. Dirk Petrus Human.
10. Johannes Lukas Geldenhuys (geb. 12 April 1877).
11. Catharina Gertruida Theron (geb. 6 April 1877).
12. David Frederick Baatjes (geb. 6 Januarie 1877).

EERSTE PAAR GETROUD.

1 Oktober 1877 deur ds. J. J. Kotzé: Marthinus Prinsloo met Anna Francina Joubert.

EERSTE AANNEMELINGE: VOORGESTEL 30 APRIL 1878.

1. Andries Frederick Willem Steyn.
2. Pieter Abraham Veldsman.
3. John Joseph Barry Steyn.
4. Mathys Adriaan du Preez.
5. Jacobus Petrus Janse van Rensburg.
6. Johannes Godlieb Veldsman.
7. Petrus Daniel le Roux.
8. Ryk Hendrik Meiring.
9. Francois Petrus Joubert.
10. Arie Gerhardus Oberholster.
11. Willem Abraham Jacobus Kruger.
12. Jacób Jugimus Blom.
13. Godlieb Jan Hendrik Snyman.
14. Catharina Gertruida Grovè.
15. Magdalena Maria Benhadie.
16. Elizabeth Maria de Kock.
17. Dorothea Catharina Janse van Rensburg.
18. Agnes Elizabeth Herbert.
19. Maria Petronella Susanna Human.
20. Maria Elizabeth Brits.
21. Hendrina Cornelia Kruger.
22. Johanna Elizabeth Joubert.
23. Maria Elizabeth Magdalena Esterhuisen.
24. Anna Francina Esterhuisen.
25. Sara Johanna Gous.
26. Johanna Sophya Snyman.

EERSTE KERKRAADSLEDE AANGESTEL BY STIGTING.

Ouderlinge: François Petrus Viljoen, Petrus Jacobus van der Merwe.

Diakens: Gert Johannes Jurgens du Preez, Thomas Philippus Theron (later L.V.), Johannes Jacob Frederik Brits, Charl Jacobus Viljoen.

Die eerste koster was mnr. Thos. Theron.

DIE KERKRAAD VAN 1928.

Ouderlinge: R. Viljoen, N. J. S. v. d. Merwe, A. F. W. Steyn (Z. M. Blomerus, gestorwe), P. J. Badenhorst, C. J. van Rensburg, D. J. Roux, R. du Preez.

Diakens: B. M. Steyn, W. van Niekerk, J. Lourens, G. S. Loots, T. du Toit, J. Basson, C. Viviers, D. Viljoen, G. van Niekerk.

EERSTE NOTULE-BOEKIE VAN DIE GEMEENTE.

Nadat hierdie gedenkboek reeds in die pers was het die opsteller van die plaaslike leraar die eerste notule-boekie van die gemeente ontvang. Dit beslaan tien bladsytjies blou papier en is in die nette handskrif van Ds. Andrew Murray, Jr., wat oor die eerste Gemeente- en Kerkraadsvergaderinge in 1877 op Britstown gepresideer het. Die leser sal van die besoeke en werksaamhede van Ds. Murray op pagina 12 melding gemaak vind. Om die belangrikheid van hier die eerste kerklike vergaderinge laat ons hier 'n afdruk van die Notule volg:

GEMEENTE VERGADERING GEHOUDEN TE BRITSTOWN OP DEN 4den JUNIJ 1877.

Voorgesteld door den Heer P. J. v. d. Merwe gesecond: door C. J. Viljoen dat Ds. Murray den Voorzitterstoel inneemt.—Eenpaarig aangenomen.

De Voorzitter maakt bekend de reden waarvan deze Vergadering belegd is.

De Heer P. J. v. d. Merwe stelt voor gesecond: door den Heer Frans Viljoen: dat de middelmuren van het gebouw weggenomen worden—om te dienen tot een tijdelijke noodkerk.

Als Amendament wordt voorgesteld door den Heer Thos. P. Theron gesecond: door den Heer Brits dat er terstond een aanvang gemaakt worde met het bouwen van een noodkerk zonder de middelmuuren weg te nemen.

Als verder Amendement stelt de Heer Charl Viljoen voor dat de middelmuuren worden weggenomen maar er zal ook terstond een begin gemaakt worden met het bouwen van een noodkerk. Dit wordt gesecond: door den Heer du Preez.

Na eenige discussie worden de Voorstellen van den Heer P. J. v. d. Merwe en Charl Viljoen ineengesmolten—luidende als volgt—De middelmuuren van het gebouw worden weggenomen en er worde ook zoo spoedig mogelijk een aanvang gemaakt met het bouwen.

Dit wordt bijna eenpaarig aangenomen daar niemand buiten de voorsteller en secondant voor het Amendement van den Heer Theron stemde.—Veertien leden zijn van gevoelen dat met het bouwen naar bevind van zaken gehandeld moet worden terwijl zestien meenen dat er bepaaldelijk besloten moet worden wat gebouwd zal worden hetzij noodkerk of een tijdelijke pastorie.
Op voorstel van den Heer F. Viljoen gesecond: door den Heer Theron wordt besloten om met het bouwen van een noodkerk een aanvang te maken. Daar niemand iets meer aantemerken had wordt de vergadering door den praeses met gebed gesloten gelijk het ook is geopend geworden.

Andrew Murray, Jr.,

Praeses.

EERSTE KERKERAADSVERGADERING GEHOUDEN TE BRITSTOWN OP DEN 4 JUNIJ 1877.

Ds. Murray (pro consulent) als Voorzitter opent de vergadering met gebed.

Er wordt besloten dat hij ook het Scribaat zou waarnemen.

MEJ. FRANCINA MARAIS,
eerste onderwyseres op Britstown.

Verder wordt besloten dat de gewone vergaderingen van den Kerkeraad gehouden zullen worden tijdens de Nachtmaalsgelegenheden.—Op voorstel van den Voorzitter wordt besloten dat doopgelden 7s. 6d.—aanneming 10s.—en trouwgelden £1 10s. wezen zullen en dat Maandag trouwdag zal zijn.

Verder dat begraafnisgelden zijn—

Voor iemand boven (15) vijftien jaren 10s.

Voor iemand beneden (15) vijftien jaren 5s.

Voor iemand die eene begraafplaats als eigendom hebben wil zal tien voet vierkant £3 stg. kosten. Br. Thos. P. Theron wordt aangesteld als diaken-kassier.

Br: P. J. v. d. Merwe, gesecond: door Br: du Preez, stelt voor dat B.B. Frans Petrus Viljoen en Thos. P. Theron als afgevaardigden gaan naar Prieska om de belangen der gemeente te behartigen.

Als Secundi worden benoemd de B.B. P. J. v. d. Merwe en C. J. Viljoen.

Aan de afgevaardigden wordt een geloofsbrief overhandigd geteekend door de andere leden van den Kerkeraad. Besloten dat al de leden van den Kerkeraad eene Bouw Commissie zullen uitmaken.

Aan de diaken-kassier wordt £20 12s. 1½d. overhandigd zijnde doop- en collecte gelden van den 13den Mei l.l. Daar niemand meer iets aantemerken heeft wordt de vergadering door den Voorzitter met dankgebed gesloten.

ANDREW MURRAY, JR.,
Praeses.
F. P. VILJOEN.
P. J. VAN DER MERWE.
G. J. J. DU PREEZ.
THOS. P. THERON.
J. J. J. BRITS.
C. J. VILJOEN.

GEWONE KERKERAADSVERGADERING GEHOUDEN IN DE KERK TE BRITSTOWN OP DEN 16DEN JULIJ 1877 S'MORGENS TE 9 URE.

De vergadering werd door den Voorzitter met gebed geopend. De notulen der vorige vergadering worden gelezen, goedgekeurd en onderteekend.

Br: Theron doet rapport van de verrigtingen te Prieska—daar er alleen een lid—Ds. Leibbrandt—tegenwoordig was kon er niets worden gedaan.—Er wordt een brief gelezen van J. J. W. van Zijl de Eerw. Kerkeraad verzoekende om de straat voor de pastorie erven te ontruimen.

Br: v. d. Merwe stelt voor om Br: Brits te verzoeken zulks te doen.—Hiermede stemt de vergadering in.—Op voorstel van Br: Brits wordt er besloten om de som van £1 10s. stg. maandelijks toe tekennen aan Mevr: de Wed. Joubert—door haar schoonzoon Josua Joubert.

De Voorzitter wordt verzocht om de noodige kerkboeken te ontbieden. Verder om iemand te verzoeken om uittezien naar en de prijs te vernemen van een Nachtmaal Servies.

Er wordt verder besloten om de zitplaatsen in de noodkerk uit te geven naar *ouderdom van jaren*. Daar niemand meer heeft aan te merken wordt de vergadering met dankgebed gesloten—nadat bij monde van Br: Theron eene hartelijke danktbetuiging toegebragt werd aan den Voorzitter voor zijne diensten.

A. Murray, Jr.,
Praeses.

F. P. Viljoen.

P. J. van der Merwe.

G. J. J. du Preez.

Thos. P. Theron.

C. J. Viljoen.